

СІДІЛЬНИКОВ А. В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

*(Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет**імені академіка Юрія Бугая»)*

Стаття поширюється на умовах

ліцензії CC BY 4.0

УДК 341.44

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.35>**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОРДЕР НА АРЕШТ ЯК ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНОГО
КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Опублікована стаття призначена для вивчення такого питання, як формування цілісної характеристики міжнародно-правового регулювання європейського ордеру на арешт як інституту наднаціонального кримінального права Європейського Союзу, який замінив класичну загальноприйняту в міжнародному праві процедуру екстрадиції у відносинах між державами-членами Європейського Союзу. Також вивчається питання про можливості переходу України до практичного застосування європейського ордеру на арешт в майбутньому.

Метою цієї статті є створення характеристики європейського ордеру на арешт як інституту міжнародного кримінального законодавства на підставі системного аналізу наукових і нормативних джерел.

Автор досліджує історію створення інституту екстрадиції в наднаціональному законодавстві Європейського Союзу, його розвиток та спроби його реформування в рамках наднаціонального законодавства Європейського Союзу. Автор розкриває зміст європейського ордеру на арешт у процесі трансформації процедури екстрадиції. Автор дійшов висновку, що метою створення європейського ордеру на арешт є скасування формальної процедури екстрадиції між країнами-членами шляхом трансформації наявного класичного механізму видачі злочинців в систему правил і процедур, що дозволяють передачу обвинувачених втікачів або засуджених під компетентну юрисдикцію в рамках Європейського Союзу.

Рамкове рішення Ради Європейського Союзу від 13.06.2002 р. про європейський ордер на арешт і процедури передачі правопорушників між державами-членами регулює зміст, форму, сферу застосування, порядок видачі та практичного застосування європейського ордеру на арешт. Автор встановив, що Рамкове рішення Ради Європейського Союзу від 13.06.2002 р. про європейський ордер на арешт і процедури передачі правопорушників між державами-членами замінило процедуру екстрадиції на передачу обвинувачених або підозрюваних або засуджених осіб на основі європейського ордеру на арешт у сфері передачі злочинців між державами-членами ЄС із збереженням процедури екстрадиції у відносинах з державами, які не є членами ЄС. Також з'ясовано, що європейський ордер на арешт належить до інститутів *de lege lata* та має пряму дію як частина наднаціонального законодавства Європейського Союзу.

Досліджено суб'єктів процедури виконання європейського ордеру на арешт. Встановлено, що головна відмінність європейського ордеру на арешт від традиційної процедури екстрадиції полягає в тому, що передача за європейським ордером на арешт здійснюється за рішенням судових органів, а екстрадиція здійснюється за рішенням адміністративних органів.

Зосереджено увагу на принципах європейського ордеру на арешт як на основоположних засадах даного інституту, їх співпадіння та відмінності від принципів класичної екстрадиції. Доказано, що принцип взаємного визнання рішень судових органів усіх держав-членів ЄС є головною засадою європейського ордеру на арешт, також важливим залишається принцип подвійної осудності. Досліджено часткове скасування принципу невидачі своїх громадян, також повне скасування принципу невидачі за політичні злочини в європейському ордері на арешт.

Було зроблено висновок, що європейський ордер на арешт за своєю правовою природою уявляє собою створений в Європейському Союзі та для внутрішнього застосування в Європейському Союзі з метою встановлення режиму «взаємного визнання» рішень судових органів держав-членів в рамках Європейського Союзу спрощений варіант екстрадиції із скасуванням тих класичних принципів екстрадиції, які заважають цьому встановленню.

Крім того, із дослідження випливає, що між положеннями Конституції України та Рамкового рішення Ради Європейського Союзу від 13.06.2002 р. про європейський ордер на арешт і процедури передачі правопорушників між державами-членами існують суперечності, оскільки останнє частково скасовує принцип невидачі своїх громадян, а Конституція України затверджує в категоричній формі принцип невидачі своїх громадян, що унеможливорює застосування в Україні передачі розшукуваної особи за європейським ордером на арешт. Запропоновано застосувати в Україні лише умовну форму передачі за європейським ордером на арешт щодо українських громадян.

Ключові слова: європейський ордер на арешт, екстрадиція, наднаціональне законодавство ЄС, взаємне визнання судових рішень, інтеграція України в Європейський Союз.

Sidielnikov A. V. European arrest warrant as an institution of international criminal law

The published article is intended to study such an issue as the formation of a holistic characteristic of the international legal regulation of the European arrest warrant as an institution of supranational criminal law of the European Union, which has replaced the classical extradition procedure generally accepted in international law in relations between the Member States of the European Union. The issue of the possibility of Ukraine's transition to the practical application of the European arrest warrant in the future is also being studied.

The purpose of this article is to create a characteristic of the European arrest warrant as an institution of international criminal law based on a systematic analysis of scientific and regulatory sources.

The author explores the history of the creation of the institution of extradition in the supranational legislation of the European Union, its development and attempts to reform it within the framework of the supranational legislation of the European Union. The author reveals the content of the European arrest warrant in the process of transforming the extradition procedure. The author concluded that the purpose of creating a European arrest warrant is to abolish the formal extradition procedure between member states by transforming the existing classical mechanism for the extradition of criminals into a system of rules and procedures that allow the transfer of fugitive accused or convicted persons to competent jurisdiction within the European Union.

The Framework Decision of the Council of the European Union of 13.06.2002 on the European arrest warrant and the procedures for the surrender of offenders

between Member States regulates the content, form, scope, procedure for issuing and practical application of the European arrest warrant. The author established that the Framework Decision of the Council of the European Union of 13.06.2002 on the European arrest warrant and the procedures for the surrender of offenders between Member States replaced the extradition procedure for the surrender of accused or suspected or convicted persons on the basis of the European arrest warrant in the field of the surrender of criminals between EU Member States, while maintaining the extradition procedure in relations with non-EU Member States. It was also clarified that the European arrest warrant belongs to the institutions *de lege lata* and has direct effect as part of the supranational legislation of the EU.

The subjects of the procedure for executing a European arrest warrant have been studied. It has been established that the main difference between a European arrest warrant and a traditional extradition procedure is that transfer under a European arrest warrant is carried out by decision of judicial authorities, while extradition is carried out by decision of administrative authorities.

The focus is on the principles of the European arrest warrant as the fundamental principles of this institution, their coincidence and differences from the principles of classical extradition. It has been proven that the principle of mutual recognition of decisions of the judicial authorities of all EU Member States is the main principle of the European arrest warrant, the principle of double jeopardy also remains important. The partial abolition of the principle of non-extradition of one's own citizens, as well as the complete abolition of the principle of non-extradition for political crimes in the European arrest warrant, has been investigated.

It was concluded that the European arrest warrant, by its legal nature, is a simplified version of extradition created in the European Union and for internal application in the European Union in order to establish a regime of "mutual recognition" of decisions of the judicial authorities of the Member States within the European Union, with the abolition of those classical principles of extradition that hinder this establishment.

In addition, the study shows that there are contradictions between the provisions of the Constitution of Ukraine and the Framework Decision of the Council of the European Union of 13.06.2002 on the European arrest warrant and the procedures for the surrender of offenders between Member States, since the latter partially abolishes the principle of non-extradition of its citizens, and the Constitution of Ukraine categorically affirms the principle of non-extradition of its citizens, which makes it impossible to apply in Ukraine the surrender of a wanted person under a European arrest warrant. It is proposed to apply in Ukraine only the conditional form of surrender under a European arrest warrant for Ukrainian citizens.

Key words: *European arrest warrant, extradition, EU supranational legislation, mutual recognition of court decisions, Ukraine's integration into the European Union.*

Вступ. 28.04.2022 р. Україна подала офіційну заявку на членство в Європейському Союзі (далі ЄС) та почала процес офіційного вступу до ЄС. 23.06.2022 р. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Приймаючи рішення щодо підтримання кандидатури України до вступу в ЄС Європейська комісія звернула увагу на необхідність подальшого напрямку розвитку системи правосуддя та захисту фундаментальних прав людини відповідно до законодавства ЄС у сфері третьої опори ЄС – юстиції, свободи та безпеки. Одним із пріоритетних напрямів діяльності Європейського Союзу вважається поступове формування простору свободи, безпеки та юстиції (ПСБЮ), тісно пов'язаний зі співпрацею держав-учасниць у сфері юстиції, свободи та безпеки, яка становила третю опору ЄС. Створення ПСБЮ як самостійного напрямку діяльності ЄС почалося після набуття чинності Маастрихтським договором про Європейський Союз 1993 року. Трьома опорами ЄС в міжнародному праві вважаються: (1) європейські спільноти, (2) спільна зовнішня та безпекова політика і (3) співпраця у сфері правосуддя та внутрішніх справ.

Суттєва роль у виконанні завдань Європейської комісії належить реформуванню кримінального законодавства України зі спрямованістю останнього на інтеграцію в наднаціональну правову систему ЄС.

ЄС є унікальним міждержавним утворенням, яке має власний «суверенітет», що складається з права реалізації суверенних прав і окремих повноважень, переданих йому урядами держав-членів. Публічна влада в ЄС теж еволюціонувала до загальновизнаного демократичного рівня із залученням різних кіл інтересів – від держав-членів, представлених у Раді ЄС та Європейській Раді, до громадян ЄС, представлених Європейським Парламентом. Установчі договори ЄС еволюціонували від сукупності домовленостей, які були обов'язковими лише для держав-членів, до унікального правового режиму, котрий надає права та накладає обов'язки на всіх публічних та приватних осіб на території ЄС. На сучасному етапі ЄС має найвищий ступень розвитку інтеграційної взаємодії між своїми членами, що своєю чергою покладає на країни, які входять до цього міждержавного утворення, певні зобов'язання, спрямовані на постійну дію механізмів співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю.

Міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю – це певний вид діяльності держав, який ґрунтується на положеннях міжнародних договорів та національного законодавства, основною метою яких є боротьба з проявами міжнародної та національної злочинності [1, с. 123]. Н. Зелінська виділяє такі форми міжнародного співробітництва: надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах; видача осіб, які вчинили злочини для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку; обмін оперативною, правовою та іншою інформацією тощо [2, с. 44–45].

В міжнародному праві спеціально для видачі осіб, які вчинили злочини для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, створено процедуру екстрадиції. Класичне визначення екстрадиції наведене в рішенні Верховного суду США у справі *Terlinden vs Ames*, де ця процедура описується як «передача однією нацією іншій особи, обвинуваченої чи засудженої за злочин, вчинений за межами власної території першої та в рамках територіальної юрисдикції другої сторони, яка вимагає передачі та компетентна судити і карати цю особу» [3, с.153]. Традиційна для міжнародного права екстрадиційна процедура є двоетапною: розгляд питання про правову прийнятність запиту та його задоволення владою тієї чи іншої держави. Проте в рамках наднаціонального законодавства ЄС екстрадиційна процедура була реформована, в результаті чого з'явився новий інститут – європейський ордер на арешт (*European Arrest Warrant, EAW*, далі по-українськи *COA*), який радикально змінив механізм екстрадиції між державами-членами ЄС. Слід зауважити, що Суд ЄС визнав у рішенні по справі *Марії Пуїно (Purino Case)* [4] обов'язковість рамкових рішень, що приймаються в рамках «третьої опори», для держав – членів ЄС.

Політичне спрямування України до членства в ЄС висуває перед вітчизняними правниками та законодавцями питання про можливий перехід України до практичного застосування європейського ордеру на арешт в майбутньому, що викликає актуальність дослідження європейського ордеру на арешт як інституту міжнародного кримінального законодавства.

Постановка завдання. Метою статті є створення характеристики європейського ордеру на арешт як інституту міжнародного кримінального законодавства на підставі системного аналізу наукових і нормативних джерел.

Результати дослідження. Правовій природі екстрадиції більше уваги приділяли закордонні дослідники, такі як Дж. Вандерсанден, П. Пескаторе, Дж. Салмон та ін. Серед вітчизняних дослідників слід відмітити Н. Бенч, В. В. Зуєва, В. І. Ірієєву.

Вчені-правники в усьому світі визнають, що основою для формування та побудови всієї системи норм міжнародного права є основоположні засади міжнародного права, які звичайно об'єднують в категорію принципів. До принципів традиційної екстрадиції вчені-правники зараховують: принцип екстрадиційності злочину; принцип подвійної підсудності; принцип спеціалізації; принцип взаємності; принцип універсальності; принцип невідворотності покарання (*aut dedere aut judicare*); принцип невидачі власних громадян; принцип вчинення злочину на території країни, до якої звернена вимога; принцип спливу строку

давності; принцип звільнення від відповідальності за політичні злочини; принцип *non bis in idem*; принцип відповідальності за скоєння фінансових злочинів (податкових та інших злочинів); принцип невидачі громадянина третій державі; принцип відмови з гуманних міркувань [5, с. 132].

До середини ХХ ст. в усьому світі інститут екстрадиції ґрунтувався головню на двосторонніх договорах. У ЄС першим фундаментальним присвяченим екстрадиції міжнародно-правовим актом стала Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957 р. [6], яка вперше сформулювала процедуру екстрадиції між європейськими країнами, зобов'язала їх надавати друг другу допомогу в передачі злочинців-втікачів, встановила певні обмеження на видачу, зокрема, право країни відмовляти в екстрадиції своїх громадян. Питанням видачі при необхідності осіб, уже визнаних іноземною державою винними у вчиненні злочинів, для відбування покарання на батьківщині ЄС присвятив Конвенцію про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, від 19.05.1978 [7] та Конвенцію про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р. [8]. У 1985 році країни Бенілюксу, Франція і Німеччина уклали Шенгенську угоду, в якій відображено і правила, що доповнили положення Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13.12.1957 р. і пізніше стали частиною Шенгенської конвенції 1990 року. Ці правила згодом «взяли на озброєння» й інші члени Євросоюзу, а також Швейцарія, Ісландія і Норвегія [9, р. 85]. Для створення окремої системи екстрадиції в рамках ЄС було прийнято Конвенцію про спрощену процедуру екстрадиції (1995) та Конвенцію про екстрадицію (1996), але вони були ратифіковані всього дев'ятьма і вісьмома державами-учасниками відповідно [10, с.120]. ЄС поставив собі за мету скасування формальної процедури екстрадиції між країнами-членами шляхом трансформації наявного механізму видачі в систему правил і процедур, що дозволяють передачу обвинувачених втікачів або засуджених під компетентну юрисдикцію в рамках ЄС.

Ця мета була досягнута шляхом прийняття Рамкового рішення Ради ЄС від 13.06.2002 р. про європейський ордер на арешт і процедури передачі правопорушників між державами-членами (далі – Рамкове рішення про ЄОА) [11]. Правове регулювання ЄОА відрізняється від регулювання екстрадиції, оскільки регулюється правовими актами ЄС. Рамкове рішення про ЄОА було прийнято відповідно до ст. 34 Договору про ЄС [9, с.86] і отримало ті самі юридичні якості, що й директиви. На відміну від конвенцій та інших угод, рамкові рішення в обов'язковому порядку підлягають інкорпорації (включенню) у внутрішнє право всіх держав-членів ЄС без проходження ними процедури ратифікації, тому що вказують лише на спільний знаменник, до якого кожна держава-член ЄС повинна адаптувати свою національну правову систему.

1 січня 2004 року Рамкове рішення про ЄОА набуло чинності, не скасувавши дії Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13.12.1957 р. і двох додаткових протоколів до неї [6], Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом від 1977 р. [12], оскільки члени ЄС є учасниками цих договорів. Крім того, існують і власні договори інтеграційного об'єднання, що регламентують питання екстрадиції (Конвенції про екстрадицію 1995 і 1996 рр., а також Шенгенська конвенція) [10, с. 121]. Рамкове рішення замінило відповідні положення цих міжнародно-правових актів у сфері передачі злочинців між державами-членами ЄС із збереженням їх застосування у відносинах з державами, які не є членами ЄС. ЄОА має пряму дію, як частина наднаціонального законодавства ЄС, тому належить до інституту *de lege lata* в чинному законодавстві ЄС.

Наразі законодавство ЄС передбачає три види європейських ордерів: європейський ордер на арешт, європейський ордер на провадження слідчих дій, європейський ордер на захист, з яких ми розглядаємо тільки перший.

Відмінність ЄОА від традиційної процедури екстрадиції насамперед полягає в тому, що передача за ЄОА здійснюється за судовим рішенням, а екстрадиція – за рішенням адміністративних органів. Також у Рамковому рішенні термін «екстрадиція» змінено на «передача», поняття «запитувана держава» і «запитуюча держава» на «держава, яка видала ордер» і «виконуюча ордер держава» відповідно.

Необхідно зауважити, що основні принципи ЄОА, як і належить суто європейському правовому інструменту, уявляють собою специфічне поєднання загальносвітових принципів екстрадиції із принципами, які забезпечують побудову спільного простору правосуддя ЄС, із скасуванням тих класичних принципів екстрадиції, які заважають цій побудові. До принципів ЄОА належать взаємне визнання судових рішень у кримінальних справах держав-членів ЄС; взаємна довіра між країнами-членами ЄС; прямий зв'язок між судовими органами; повне скасування принципу взаємності; часткове скасування (пом'якшення) принципу подвійної осудності (кримінальності); пом'якшення принципу конкретності; часткове скасування принципу невідачі власних громадян; повне скасування невідачі злочинців, які вчинили злочини політичного характеру або з політичних мотивів, або злочини, пов'язані з ними [13, р. 68]. Принцип взаємного визнання судових рішень у кримінальних справах держав-членів ЄС полягає в тому, що юридичний акт, винесений компетентним органом однієї країни-члена ЄС, має обов'язкову юридичну чинність на території всього ЄС і відображається в самому визначенні ЄОА.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Рамкового рішення про ЄОА європейський ордер на арешт – це судові рішення, винесене державою-членом з метою арешту та передачі іншою державою-членом розшукуваної особи для цілей ведення кримінального переслідування або виконання покарання у вигляді позбавлення волі чи тримання під вартою [11]. Також з даної статті випливає, що суб'єктами ЄОА є орган, який видає ордер, та орган, який виконує ордер, це повинні бути судові органи, але деякі держави ЄС надали повноваження по видачі ордерів прокурорам.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Рамкового рішення про ЄОА ЄОА може видаватися стосовно діянь, щодо яких закон держави, яка його видає, передбачає покарання або захід безпеки, пов'язані з позбавленням волі, з верхньою межею не менше як 12 місяців, або – коли вже було призначено покарання або застосований захід безпеки – стосовно обвинувальних вироків, які передбачають засудження до позбавлення волі не менше ніж на чотири місяці [11]. Принцип подвійної осудності (кримінальності) полягає в тому, що діяння, за вчинення якого суд держави-члена ЄС видав європейський ордер на арешт, визнається злочином як в державі, яка видала ордер, так і в державі, яка виконує ордер. Даний принцип в ЄОА виражається в тому, що виконуючий ЄОА орган може відмовити в його виконанні на підставі того, що розглядуване діяння не визнається злочином за законодавством виконуючої ЄОА держави-члена. У разі відсутності подвійної осудності діяння відповідно до ч. 4 ст. 2 Рамкового рішення про ЄОА [11] орган, що виконує ЄОА, може відмовити в передачі розшукуваної особи, але можливі виключення. Це залежить від того, чи входить склад скоєного злочину до наявного у ч. 2 ст. 2 Рамкового рішення про ЄОА переліку 32 злочинів [11], якщо входить, тоді можна не проводити перевірку здійсненого діяння на подвійну осудність. Принцип пропорційності в ЄОА полягає в тому, що ЄОА застосовується до обвинувачуваних в серйозному злочині, за який передбачено мінімум рік позбавлення волі

Рамкове рішення про ЄОА передбачає чотири підстави для обов'язкового невиконання європейського ордера на арешт. По-перше, особа не може бути передана до держави, де існує серйозний ризик того, що вона буде піддана смертній карі та/або катуванню. По-друге, особа повинна за віком підлягати відповідальності за скоєний нею злочин, ця вимога відповідає принципу спеціалізації, відповідно до якого запитуюча держава може переслідувати в судовому порядку видану особу тільки за злочин (злочини), зазначений (зазначені) в запиті про видачу. По-третє, якщо злочин, через вчинення якого видано ордер на арешт, підлягає амністії в виконуючій ордер державі-члені, і вона мала юрисдикцію переслідувати злочин за своїм кримінальним законодавством. По-четверте, якщо виконуючий ордер судовий орган поінформовано про ухвалення державою-членом остаточного судового рішення за той самий злочин щодо розшукуваної особи, за умови, в разі засудження до покарання, що покарання було відбуто або наразі відбувається чи більше не може відбуватись згідно із законодавством держави-члена, яка винесла вирок. Ця підстава відповідає принципу взаємного визнання судових рішень у межах ЄС та принципу *ne bis in idem*, згідно з яким ніхто не може бути засуджений за один і той же злочин двічі.

Ст. 4 Рамкового рішення про ЄОА передбачає вісім факультативних підстав відмови у виконанні ЄОА [11], зокрема: 1) незастосовність принципу подвійної осудності; 2) тривале переслідування особи за той самий злочин, але в виконуючій державі-члені; 3) набуття чинності рішення виконуючого ЄОА судового органу не переслідувати або зупинити кримінальне переслідування чи винесення остаточного рішення щодо розшукуваної особи за скоєння того самого злочину; 4) закінчення строку позовної давності за законодавством виконуючої держави-члена; 5) набуття чинності остаточного рішення судового органу третьої держави стосовно розшукуваної особи за скоєння того ж злочину; 6) рішення судового органу виконуючої держави-члена виконати покарання або міру безпеки стосовно розшукуваної особи, якщо вона – власний громадянин або резидент; 7) місце скоєння злочину; 8) рішення стосовно розшукуваної особи, винесене *in absentia*.

Відповідно до розглянутих підстав для відмови в передачі Рамкове рішення про ЄОА не дотримується принципу невидачі за політичні злочини. Важливо те, що заборона на видачу своїх громадян не входить в перелік обов'язкових підстав для відмови держави-члена у виконанні ЄОА. Ч. 4 ст. 6 Рамкового рішення про ЄОА [11] визначає факультативною підставою відмови у виконанні ЄОА якщо розшукувана особа є громадянином, резидентом виконуючої країни, або залишається на її території, за умови, що відмовляюча держава-член зобов'язується забезпечити відповідно до свого законодавства виконання розшукуваною особою покарання або запобіжного заходу. В іншому випадку громадяни будь-якої країни-члена підлягають передачі для виконання покарання згідно з ЄОА. Також відповідно до ч. 3 ст. 5 Рамкового рішення про ЄОА [11] перед виконанням ЄОА держава-член має право вимагати гарантії повернення свого громадянина або резидента для несення покарання на батьківщині з подальшим зобов'язанням забезпечення такого виконання покарання або запобіжного заходу. Все, що замінило в ЄОА принцип невидачі своїх громадян, це обов'язок отримавшей ЄОА держави передати справу своїм компетентним органам на основі ЄОА у разі відмови видати свого громадянина і цей обов'язок втілює принцип *aut dedere aut judicare* «видавати або переслідувати».

ЄОА підлягає виконанню за місцезнаходженням розшукуваної особи. Перша та основна частина виконання ЄОА – це ухвалення виконуючою ордер країною ЄС рішення про передачу особи. Відповідно до ст. 17 Рамкового рішення про ЄОА остаточне рішення про виконання ЄОА повинне бути ухвалене протягом 60 днів після арешту розшукуваної особи [11], якщо наявна згода розшукуваної особи на передачу, то цей строк скорочується до 10 днів, у виняткових випадках цей строк продовжується до 90 днів.

Якщо ЄОА виданий з метою кримінального переслідування, виконуючий судовий орган повинен до ухвалення рішення або заслухати розшукувану особу або погодитись на тимчасову передачу розшукуваної особи. У випадку тимчасової передачі розшукувана особа повинна мати змогу повернутися до виконуючої держави-члена для участі в слуханнях щодо неї в рамках процедури передачі. Судовий орган заслуховує розшукувану особу відповідно до законодавства виконуючої держави-члена та згідно з умовами взаємної угоди між видавшим ЄОА судовим органом та виконуючим ЄОА судовим органом. Останній негайно повідомляє судовому органу, що видав ЄОА, про рішення щодо заходів, що будуть вжиті за ЄОА. Розшукувана особа передається не пізніше 10 днів після ухвалення остаточного рішення про виконання ЄОА. У виняткових ситуаціях дата передачі може двічі переноситись. Також відповідно до ст. 24 Рамкового рішення про ЄОА виконуючий ордер судовий орган може вирішити виконати ЄОА у вигляді відкладеної передачі розшукуваної особи, щоб уможливити її переслідування в виконуючій ордер державі-члені, або, якщо її вже засуджено, відбування нею на території цієї держави-члена за її злочин іншого, ніж призначене в ЄОА покарання [11].

Відповідно до ст. 28 Рамкового рішення про ЄОА особа, передана згідно з ЄОА державі-члену, що видала ЄОА, може без згоди виконуючої ЄОА держави-члена, бути передана державі-члену, іншій ніж виконуюча ЄОА держава-член, згідно з виданим за вчинений до передачі особи злочин ЄОА, [11] якщо розшукувана особа: 1) мала можливість залишити територію держави-члена, якій вона була передана, не зробила цього протягом 45 днів після

свого звільнення або після залишення цієї території повернулась назад; 2) дала добровільну задокументовану згоду на свою передачу державі-члену, іншій ніж держава-член, що виконує ордер, згідно з ЄОА; 3) не підлягає правилу конкретності згідно зі пп. а, е, f, g ч. 3 ст. 28 Рамкового рішення про ЄОА [11].

Також відповідно до ч. 2 ст. 24 Рамкового рішення про ЄОА [11] можлива так звана умовна передача, яка полягає в тому, що виконуючий ордер судовий орган, тимчасово видає розшукувану особу державі-члену, що видає ордер, за умов, що визначаються за взаємною обов'язковою угодою між судовим органом, що виконує ордер, та судовим органом, що видає ордер.

Необхідно розглянути питання ЄОА як правового інституту в рамках співпраці між Україною та ЄС з метою майбутнього членства України в ЄС. Для реалізації конституційного закріплення вступу України в ЄС необхідною є гармонізація законодавства України з правом ЄС та розробка нормативно-правової бази для співробітництва відповідних органів України і ЄС. Актуальним є питання інтеграції України в кримінально-правовій сфері у простір правосуддя ЄС, метою якого є створення миру, правосуддя, простору свободи та безпеки для усіх держав-членів ЄС. У наукових колах відзначають неготовність України до забезпечення перенесення у своє законодавство в чітко визначені терміни значного масиву правових актів наднаціонального права ЄС. Ратифіковані Україною міжнародні договори відповідно до положень Конституції України є частиною національного законодавства і є вищими за акти законодавства України. Укладення міжнародних дво- та багатосторонніх угод у сфері міжнародного співробітництва правоохоронних і компетентних органів у боротьбі зі злочинністю створило підґрунтя для співробітництва України з інституціями ЄС у правоохоронній сфері, яке полягає в обміні оперативною інформацією, зборі доказів, переслідуванні та видачі злочинців, створенні спільних слідчих груп, організації робочих візитів представників правоохоронних органів іноземних держав.

Правовою особливістю інституту ЄОА є те, що Рамкове рішення про ЄОА не містить прямої заборони щодо передачі державами ЄС своїх громадян, обмежуючись можливістю держави-члена вимагати як умову для передачі свого громадянина його обов'язкове повернення після його участі в судовому засіданні до країни свого громадянства для відбування покарання. Саме це положення стане в близькому майбутньому основною перешкодою для імплементації Рамкового рішення в Україні, оскільки ст. 25 Конституції України прямо забороняє видачу громадян України іншій державі [14]. Дане конституційне положення дублюється в ч. 1 ст. 10 Кримінального Кодексу України [15]. Наразі Рамкове рішення про ЄОА не застосовується в Україні і Європейська комісія не вимагає цього від України, оскільки застосування Рамкового рішення про ЄОА обов'язкове лише для держав-членів ЄС.

Висновки. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що європейський ордер на арешт – це створений в ЄС та для внутрішнього застосування в ЄС з метою встановлення режиму «взаємного визнання» рішень судових органів держав-членів в рамках ЄС спрощений варіант екстрадиції, який замінив процедуру екстрадиції системою передачі осіб у відносинах між державами-членами ЄС та має форму виданого державою-членом судового рішення з метою затримання та передачі іншим державам-членам особи, яка розшукується, для здійснення кримінального переслідування або для виконання покарання чи заходів безпеки, пов'язаних із позбавленням волі.

Також з вищевикладеного випливає, що між положеннями Рамкового рішення про ЄОА та Конституції нашої держави існують суперечності, які потребують дуже обережного та зваженого підходу для їх розв'язання. Оскільки внесення змін у Конституцію України процес дуже складний в процедурному аспекті, накладає величезну відповідальність за його наслідки на законодавців та вдаватися до нього слід у крайніх випадках, тому, можливо, в майбутньому, Україна буде застосовувати Рамкове рішення про ЄОА у випадках, коли воно видано щодо українських громадян, лише у вигляді умовної передачі.

Список використаних джерел:

1. Гришук Г. М. Реалізація інституту видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення в правозастосовній практиці. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 2. С. 122–127.
2. Зелинська Н. А. Міжнародні злочини і міжнародна злочинність : монографія. Одеса : Юрид. л-ра, 2006. 568 с.
3. Денисов В. Н. Актуальні питання застосування норм міжнародного права у внутрішньому праві України. *Правова держава: проблеми, перспективи розвитку* : короткі тези доп. та наук. повідомл. учасн. республік. наук.-практ. конф., 9–11 листоп. 1995 р. Харків : Нац. юрид. акад. України, 1995. С. 153–156.
4. Case C-105/03. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 16 June 2005. Criminal proceedings against Maria Pupino. Reference for a preliminary ruling: Tribunale di Firenze – Italy. URL: <http://eur-lex.europa.eu/-legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62003CJ0105> (дата звернення 16.06.2025).
5. Макаров М. А. Відображення принципів екстрадиції в кримінально-процесуальних нормах. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 7. С. 131–134.
6. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text (дата звернення: 12.06.2025).
7. Конвенція ООН про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, від 19.05.1978 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/-159888__528916 (дата звернення: 20.06.2025).
8. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text (дата звернення: 20.06.2025).
9. Hryszczuk H. Powstanie instytutu ekstradycji osoby, która popełniła przestępstwo karne. *Knowledge. Education. Law. Management*. Lodz (Poland), 2013. № 4 (1). P. 69–87.
10. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики : монографія. Київ: Таксон, 2002. 344 с.
11. Рамкове рішення Ради Європи про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами-членами від 13.06.2002 № 2002/584/ЮВС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b17#Text (дата звернення: 20.06.2025).
12. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text (дата звернення: 20.06.2025).
13. Klimek L. European Arrest Warrant. London : Springer, 2015. 375 p.
14. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/-laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.06.2025).
15. Кримінальний Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 24.06.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.08.2025

Дата публікації: 26.09.2025

